

Stationsstraat (Stekene, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2016H112

Oktober - November

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2016

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1 Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1 Administratieve gegevens	5
1.1.2 Juridische context	7
1.1.3 Randvoorwaarden	7
1.1.4 Onderzoekskader	7
1.1.5 Ruimtelijke situering	8
1.1.6 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	9
1.1.7 Archeologisch potentieel	10
1.1.7.1 <i>Methode</i>	10
1.1.7.2 <i>Fysisch geografische situatie</i>	10
1.1.7.3 <i>Bekende archeologische vindplaatsen</i>	10
1.1.7.4 <i>Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader</i>	10
1.1.7.5 <i>Verstoringshistoriek</i>	11
1.2 Assessmentrapport	12
1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	12
1.2.1.1 <i>Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)</i>	13
1.2.1.2 <i>Geologie</i>	14
1.2.1.2.1 Tertiair	14
1.2.1.2.2 Quartair	15
1.2.1.3 <i>Bodem</i>	16
1.2.1.3.1 Bodemtypes	16
1.2.1.3.2 Bodemerosie	17
1.2.1.4 <i>Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop</i>	18
1.2.1.5 <i>Hydrografie</i>	20
1.2.2 Gekende archeologische waarden	21
1.2.2.1 <i>Historisch en cartografisch onderzoek</i>	21
1.2.2.1.1 Historische achtergrond	21
1.2.2.1.2 Historische kaarten	22
1.2.2.1.3 Huidige gebruik en verstoringen	25
1.2.2.2 <i>Beschrijving van de gekende archeologische waarden</i>	28
1.2.2.3 <i>Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader</i>	30
1.3 Conclusie en syntheseplan	30
1.3.1 Tekstuele samenvatting t.a.v. gespecialiseerd publiek	32

1.3.2	Tekstuele samenvatting t.a.v. niet-gespecialiseerd publiek	32
Deel 3:	Bibliografie.....	33
Deel 4:	Bijlagen.....	34

FIGURENLIJST (2016H112)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt)	8
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).....	13
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....	14
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....	15
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).	16
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016) (bron: Geopunt).	17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt). ..	18
Figuur 10: Hoogteverloop van het projectgebied (van west naar oost) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).....	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt)	22
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt)	23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt)	24
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Popp-kaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt)	25
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt)	26
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt)	26
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	27
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt)	27
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).....	28
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België t.a.v. zijn cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal).....	30
Figuur 22: Synthesepan met aanduiding van de CAI polygonen, proefsleuven en profielputten op de GRB basiskaart (bron: Geopunt).	31

TABELLENLIJST (2016H112)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	5
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	12
Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.....	25
Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI.	28

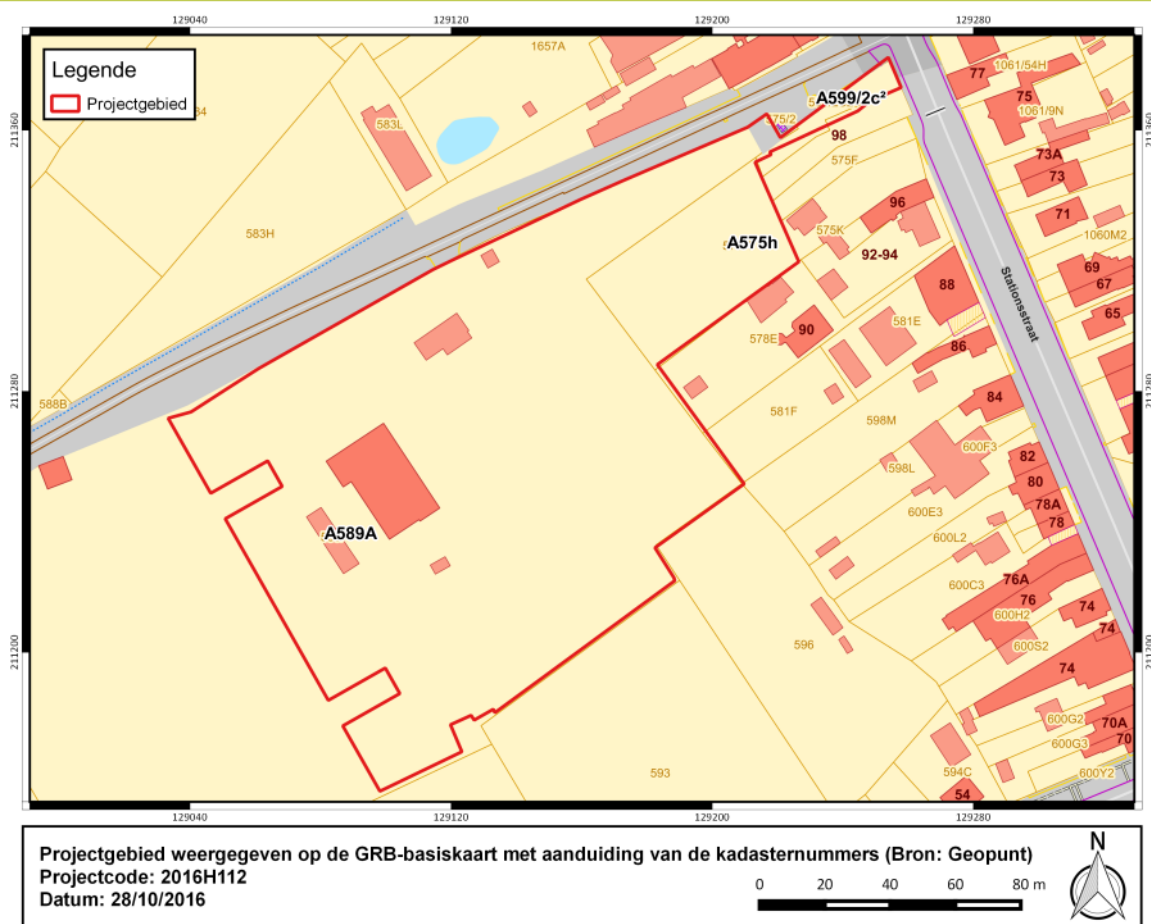
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

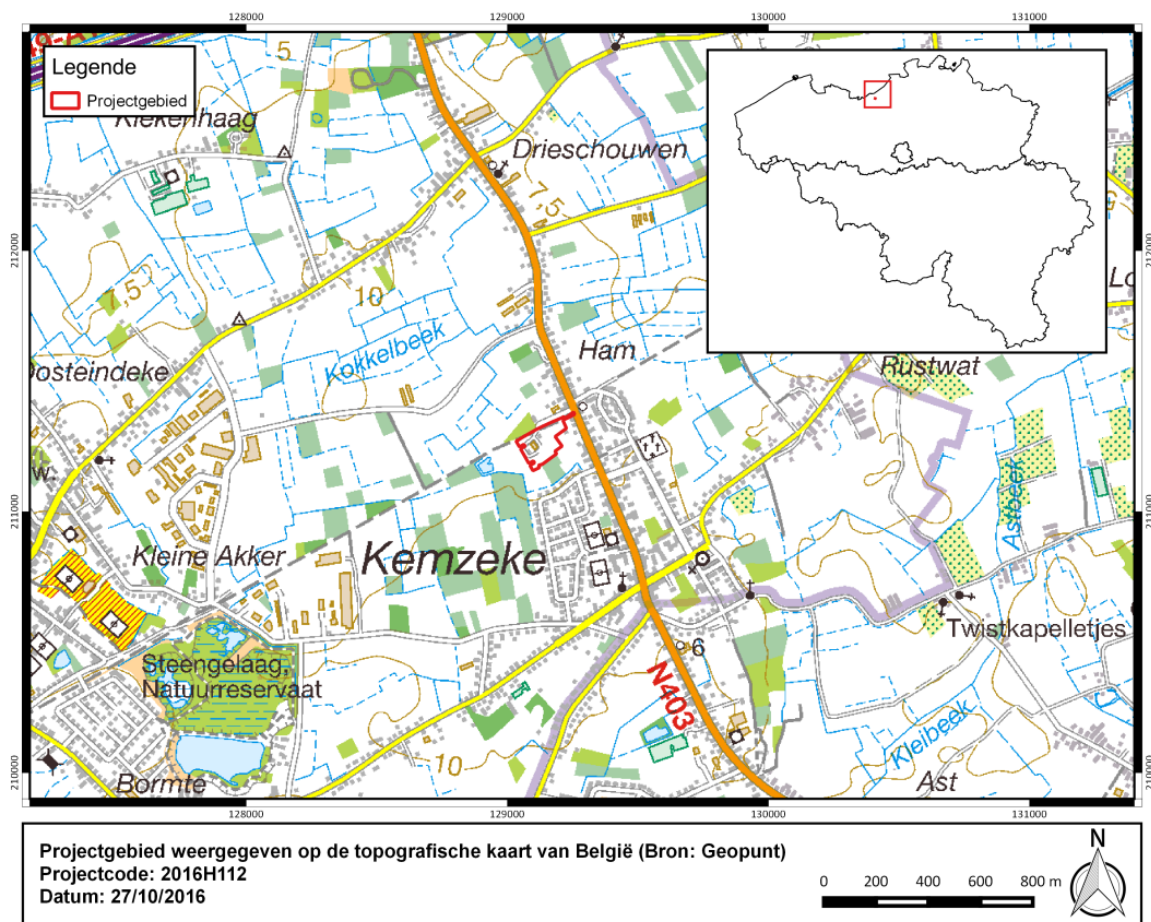
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) Projectcode	2016H112	
b) Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan	/	
c) De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Janiek De Gryse OE/ERK/Archeoloog/2015/00043	
d) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Stekene
	Deelgemeente	Kemzeke
	Postcode	9190
	Adres	Stationsstraat
	Toponiem	Stationsstraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 128974 Y _{min} = 211154 X _{max} = 129313 Y _{max} = 211389
e) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Stekene 4e afdeling , Sectie E, nrs. A589A, A575h, A599/2c ² Figuur 1	
f) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
g) De begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek	Oktober - November	
h) De relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed die van toepassing zijn op het onderzochte gebied, de eventuele archeologische site en het onderzoek zelf	Bureauonderzoek	
i) Overzichtsplan met afbakening van verstoorde zones	Nvt.	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt)

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt)

1.1.2 Juridische context

Het projectgebied bevindt zich volgens het gewestplan in een gebied bestemd als woonzone. Het projectgebied bevindt zich bovendien noch in een archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone, noch in een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkavelingsvergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 19685m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.1.3 Randvoorwaarden

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk of juridisch, economisch of maatschappelijk onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning.

De besprekingen met de Gemeente Stekene omtrent deze verkavelingsaanvraag zijn absoluut niet rond. Er zijn heel wat onzekerheden en onduidelijkheden inzake de haalbaarheid van het project zowel vanuit het standpunt van de Gemeente als dat van de aanvrager (ontsluitingen, verplicht aandeel sociale woningen, verplichting om een gedeelte te voorzien voor herhuisvesting van permanente bewoners uit weekendverblijven...).

De aanvrager is bijgevolg nog helemaal niet zeker dat hij ofwel een vergunning zal bekomen ofwel de verkaveling onder die zeer strikte voorwaarden zal uitvoeren.

De aanvrager is van mening dat het onverantwoord is om dergelijke, mogelijks verloren, kosten op voorhand te maken.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.1.4 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een verkaveling. Het projectgebied wordt in deze studie Stekene Stationsstraat genoemd.

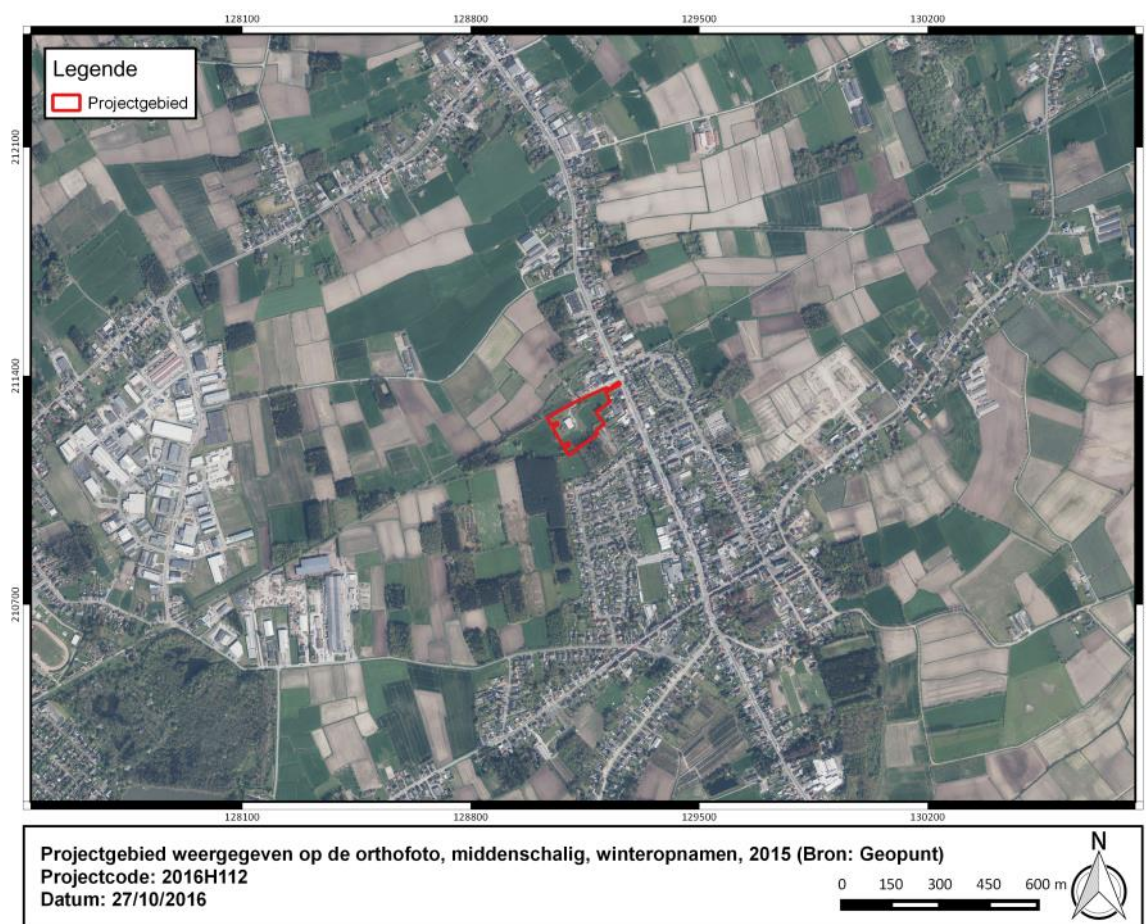
Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van projectgebied Stekene Stationsstraat. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Er werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd binnen de grenzen van het projectgebied.

1.1.5 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Kemzeke, deelgemeente van Stekene, in het noorden van de provincie Oost-Vlaanderen. De locatie grenst in het oosten aan de Stationsstraat en in het noorden aan de Spoorzate. De dorpskern van Stekene situeert zich ca. 2,5 kilometer ten westen en de dorpskern van Kemzeke ligt 800 meter ten zuiden.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt)

1.1.6 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

Hierbij een korte beschrijving der werken.

Het betreft een verkaveling voor het oprichten van eengezinswoningen met aanleg van wegenis, riolering en nutsvoorzieningen.

De grondwerken houden het volgende in:

Woningen:

- Strookfunderingen 420m, breedte 0,6m tot op vorstvrije diepte -0,8m
- Aantal woningen: 36
- Vloerplaten op volle grond: max bebouwbare oppervlakte: $\pm 4200\text{m}^2$, diepte -0,3m

Wegenis:

- Rijweg: 2520m^2 , funderingsdiepte 0,6m
- Voetpaden: 1260m^2 , funderingsdiepte 0,4m
- Parkeerplaatsen: 570m^2 , funderingsdiepte 0,6m
- Riolering: 420m, diepte -2,50m
- Nutsleidingen: 420m, diepte -0,8m

1.1.7 Archeologisch potentieel

1.1.7.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.1.7.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed. Het projectgebied Stekene Stationsstraat wordt gekenmerkt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom heeft het bureauonderzoek als bijkomend doel de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.1.7.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.1.7.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis. De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.1.7.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.2 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

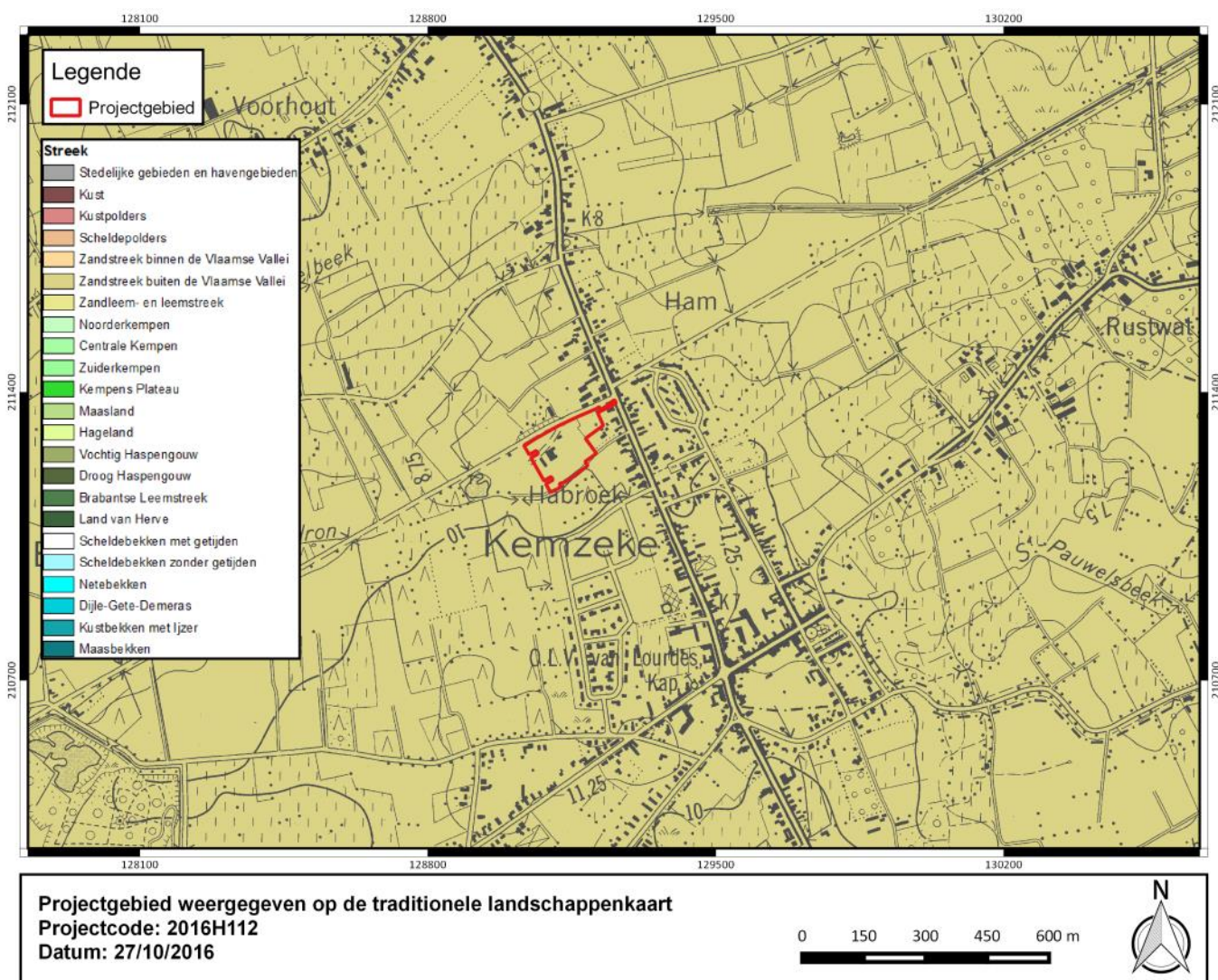
1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Traditionele landschappenkaart	Zandstreek buiten de Vlaamse Vallei
Tertiair	Lid van Putte (Formatie van Boom)
Quartair	Type 3: fluviatiele afzetting/eolische afzetting
Bodemtypes	Zcm(g), ZdP, ZcP(s), OT, OB
Potentiële bodemerosie	Verwaarloosbaar
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Gemiddelde hoogte ca. 10 m TAW, dekzandrug
Hydrografie	Beneden-Scheldebekken (Land van Waas) Waterlopen: Watergang Van De Hoge Landen, De Bagonie, St. Pauwelsbeek, Zuidelijke Watergang, Grauwersteenbeek, Beek van Cedron, Kanaal van Stekene, Hulkebeek, Burchtakkerbeek

1.2.1.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied ligt in de zandstreek buiten de Vlaamse Vallei. De geomorfologie is gekenmerkt door de dekzandrug van Lembeke-Stekene wat onderdeel is van het dekzandruggencomplex Maldegem – Stekene. Het is een asymmetrische rug met een steile zuidflank en een zwakhellende noordflank. De dekzandrug bevat tevens een microreliëf van ruggen en derpressies. In het oostelijke deel ten noordwesten van Stekene een laag zadelvormige engte (zadeldal van Stekene) doorheen de dekzandrug voor. Deze is gevormd door de lage smalle depressie geknepen tussen de dekzandrug en de noordweststrand van de cuesta. De dekzandrug wordt genetisch beschouwd als ontstaan door tardiglaciale lokale eolische activiteiten waarbij zand, vanuit het noorden wegeblazen vanaf het droogliggend fluvioperiglaciale opvullingsvlak van de Vlaamse Vallei, opgehoopt werd in een transversale rugzone.¹

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).

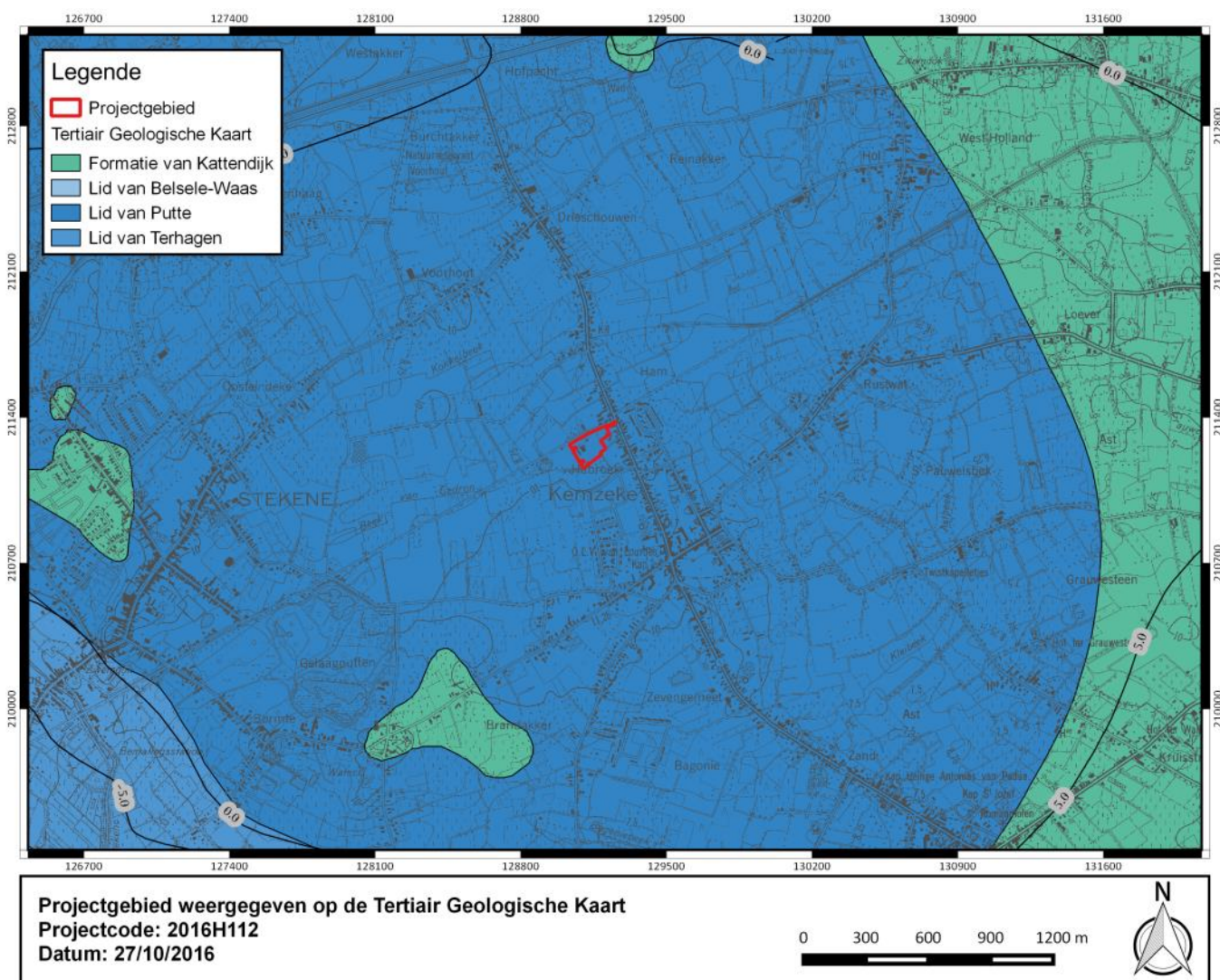
¹ De Moor & van de Velde, 1995.

1.2.1.2 Geologie

1.2.1.2.1 Tertiair

Binnen het projectgebied komt het Lid van Putte voor. Dit is het bovenste (jongste) lid van de Formatie van Boom. De Formatie van Boom bestaat uit mariene siltige-kleiige sedimenten gekenmerkt door een typisch gebande structuur afgezet in een open shelf-milieu. Deze formatie wordt ook wel de “Klei van Boom” genoemd. De samenstelling is vrij continu en bestaat uit een grijze siltige klei of kleiige silt met vrij constante chemische en mineralogische kenmerken. Het is tevens pyriet- en glauconiethoudend in de meeste siltige horizonten. De zeer typisch gebande structuur (20-50 cm) door rythmische veranderingen in siltgehalte, plantaardig organisch materiaal en carbonaten (met ontwikkeling van septaria).

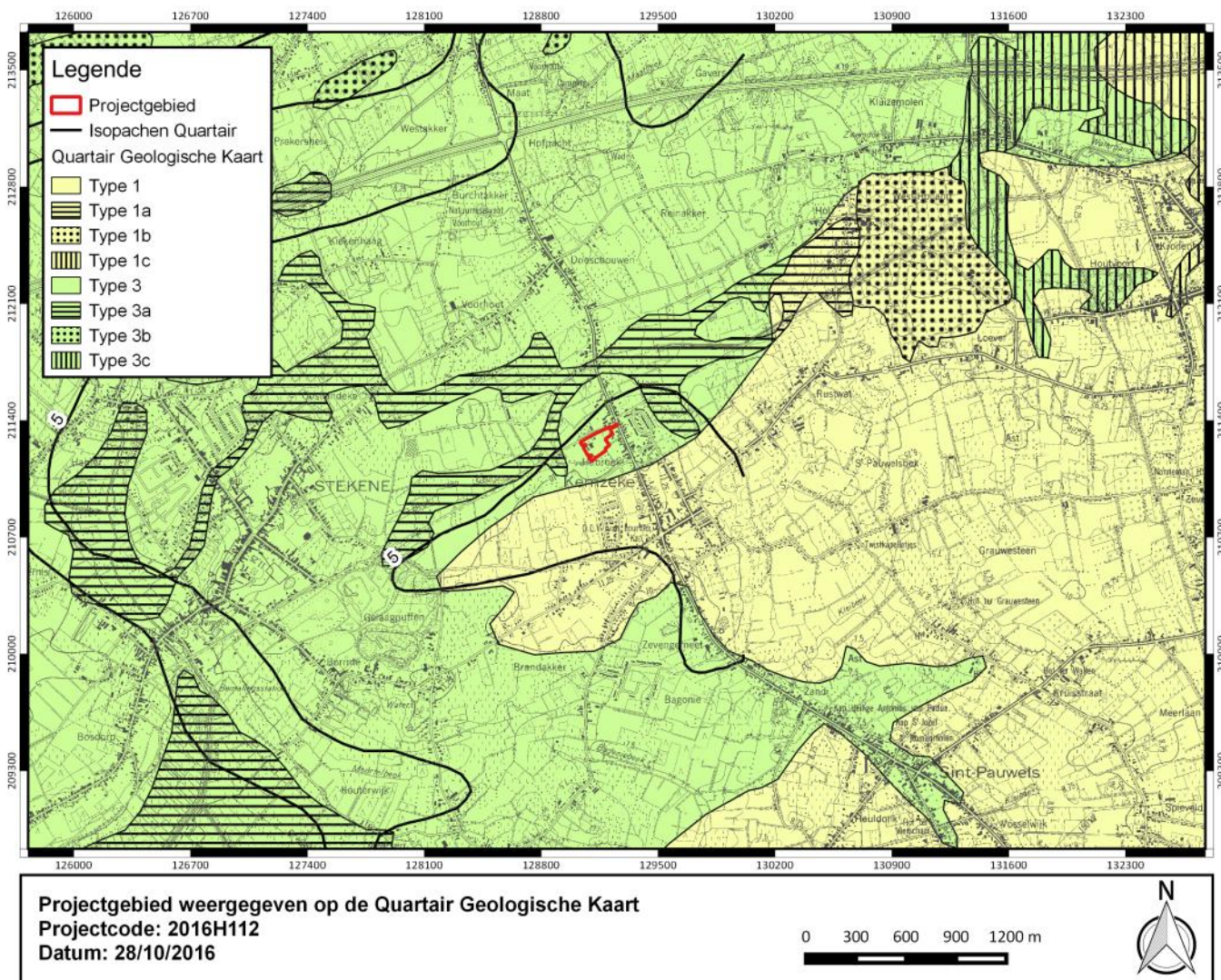
Het Lid van Putte bestaat uit een zwartgrijze klei, silthoudend met veel organisch materiaal. Het onderscheidt zich van de overige leden door het systematisch voorkomen van zwarte banden met organisch materiaal en siltigere horizonten.

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.2.1.2.2 Quartair

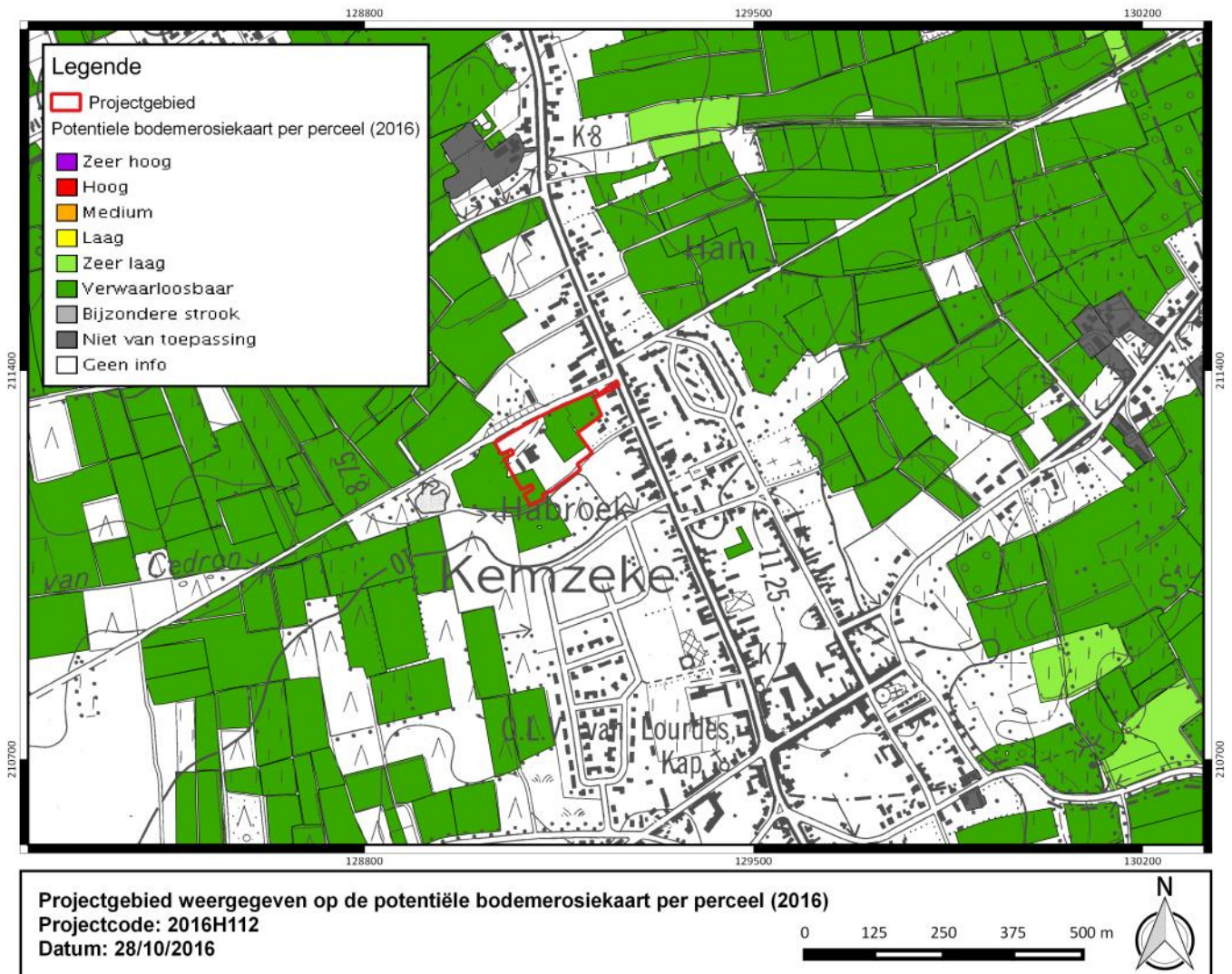
Het projectgebied ligt in het gekarteerde Quartair **Type 3**. Deze is opgebouwd uit een basislaag van fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Boven deze fluviatiele laag ligt een eolisch afgezet pakket bestaande uit zand tot silt afgezet in het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. In het noorden van het projectgebied komt **Type 3a** voor. Dit type heeft een fluviatiele afzetting uit het Holoceen als toplaag wat betekend dat er geen fluviatiele afzettingen zijn gebeurd in het Holoceen binnen het projectgebied maar dat het wel vlakbij een waterloop ligt.

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.2.1.3.2 Bodemerosie

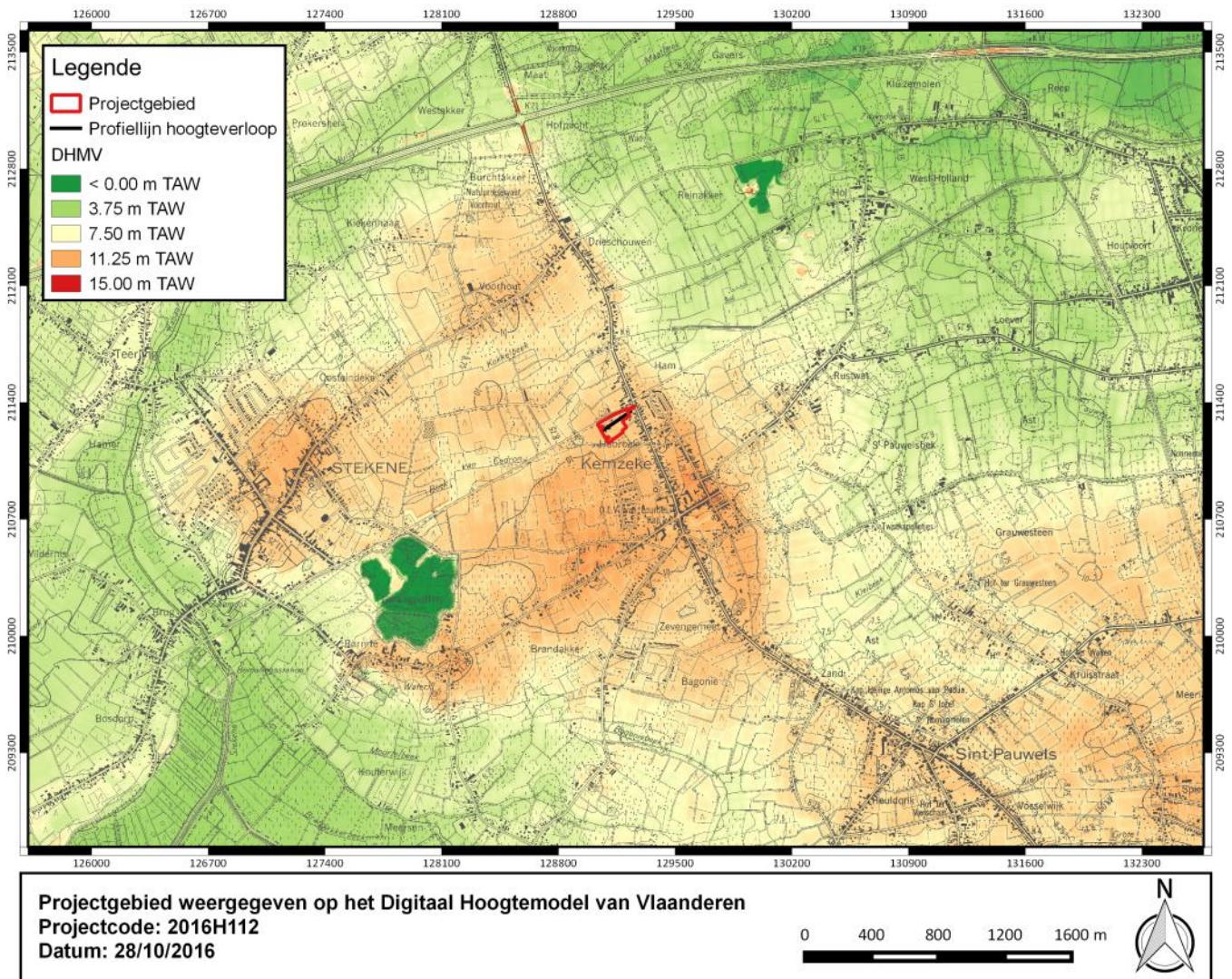
De potentiële bodemerosie in en rondom het projectgebied is verwaarloosbaar.

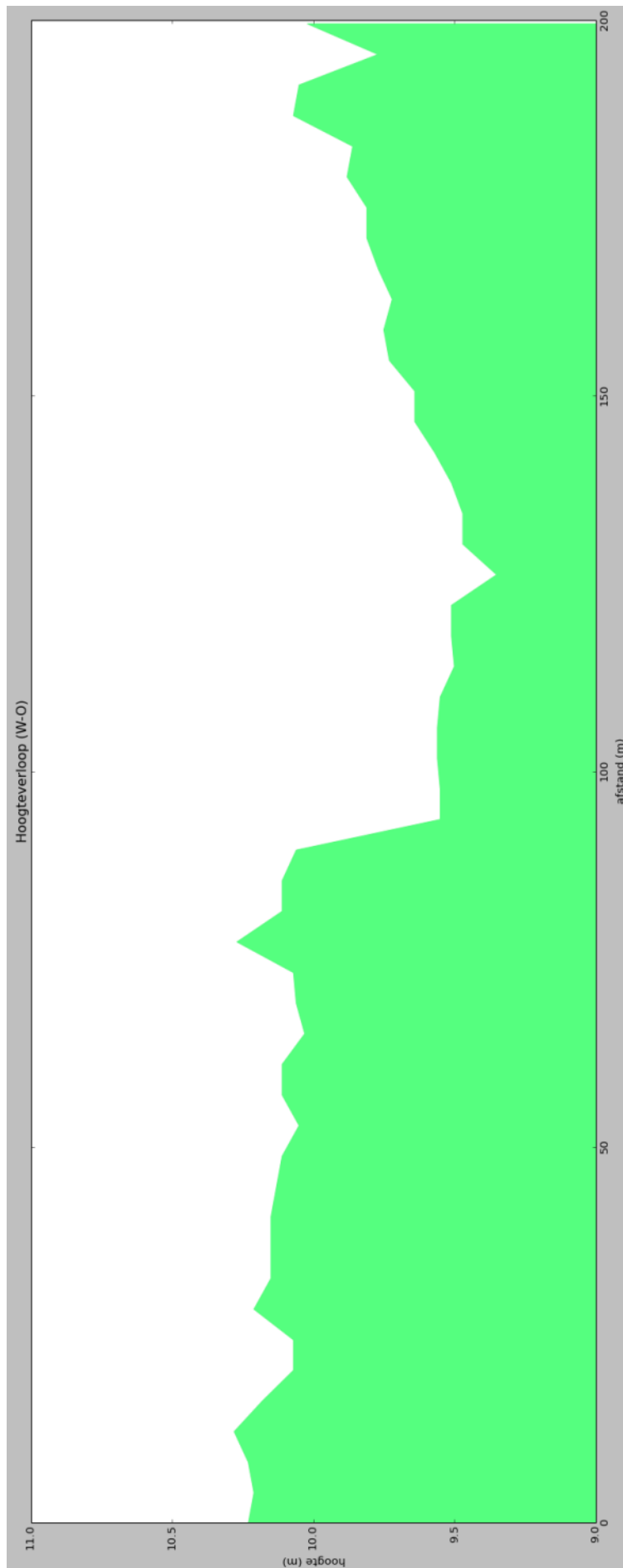
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016) (bron: Geopunt).

1.2.1.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

Het projectgebied is duidelijk op een hoogte gelegen ten opzichte van het gebied errond. Het is namelijk gelegen op het uiteinde van de dekzandrug van Lembeke – Stekene. Naar het zuidwesten toe is de Waasland cuesta te zien. In het zuidwesten is een grote put te zien. Deze is ver onder de 0 m TAW en is een restant van de lokale ambachten. De gemiddelde hoogte van het projectgebied is ca. 10 m TAW.

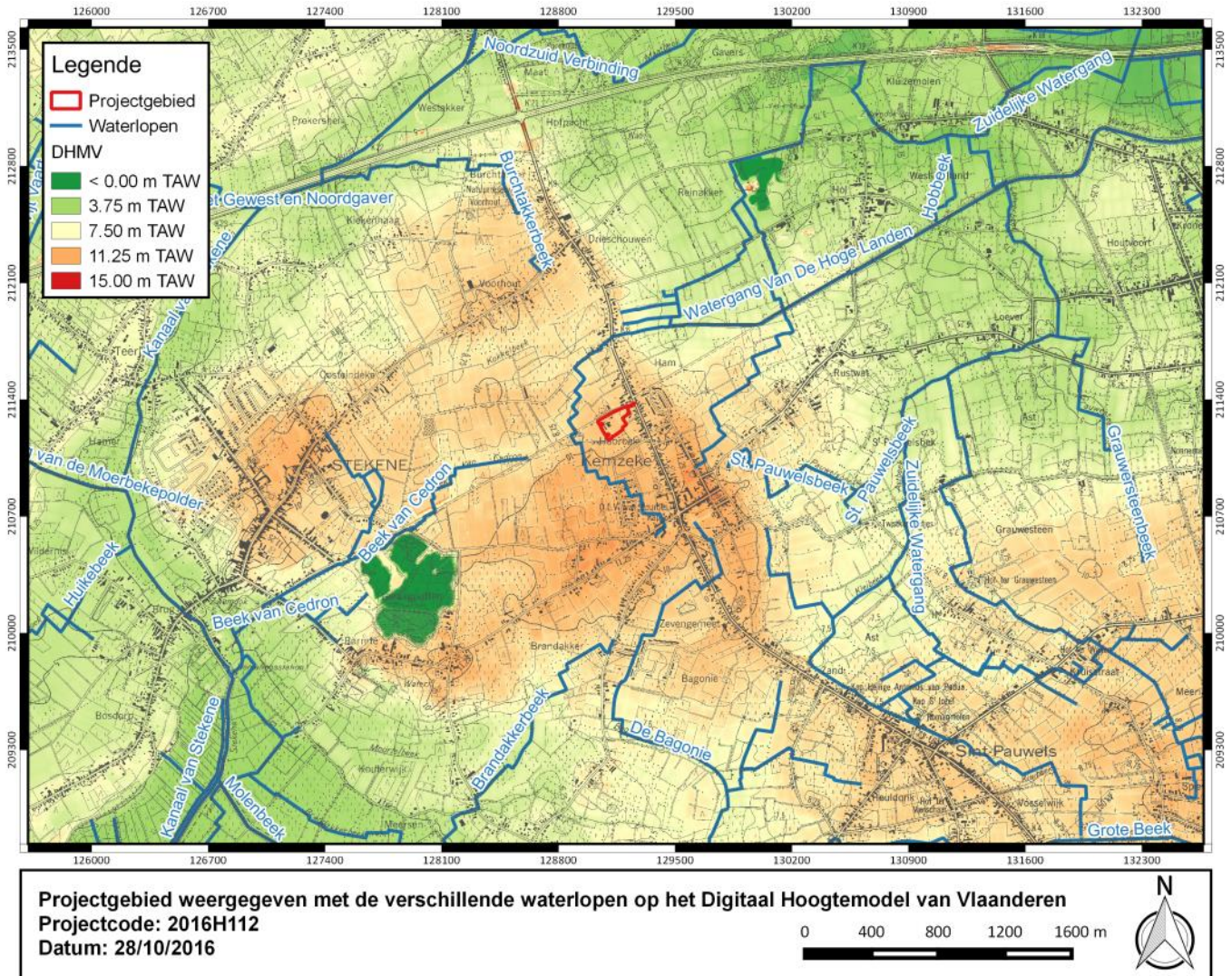
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

Figuur 10: Hoogteverloop van het projectgebied (van west naar oost) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

1.2.1.5 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het Beneden-Scheldebekken (deelbekken Land van Waas). Er zijn veel waterlopen te vinden rondom het projectgebied waarbij de meeste waterlopen van antropogene oorsprong zijn. Deze omvatten door de mens aangelegde beken en kanalen. Rondom het projectgebied stroomt de Watergang Van De Hoge Landen en De Bagonie. Aan de oostzijde is nog de St. Pauwelsbeek, de Zuidelijke Watergang en de Grauwsteenbeek aanwezig. Ten westen stroomt de Beek van Cedron, het Kanaal van Stekene, de Hulkebeek en de Burchtakkerbeek.

Figuur 11: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

1.2.2 Gekende archeologische waarden

1.2.2.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.2.2.1.1 Historische achtergrond

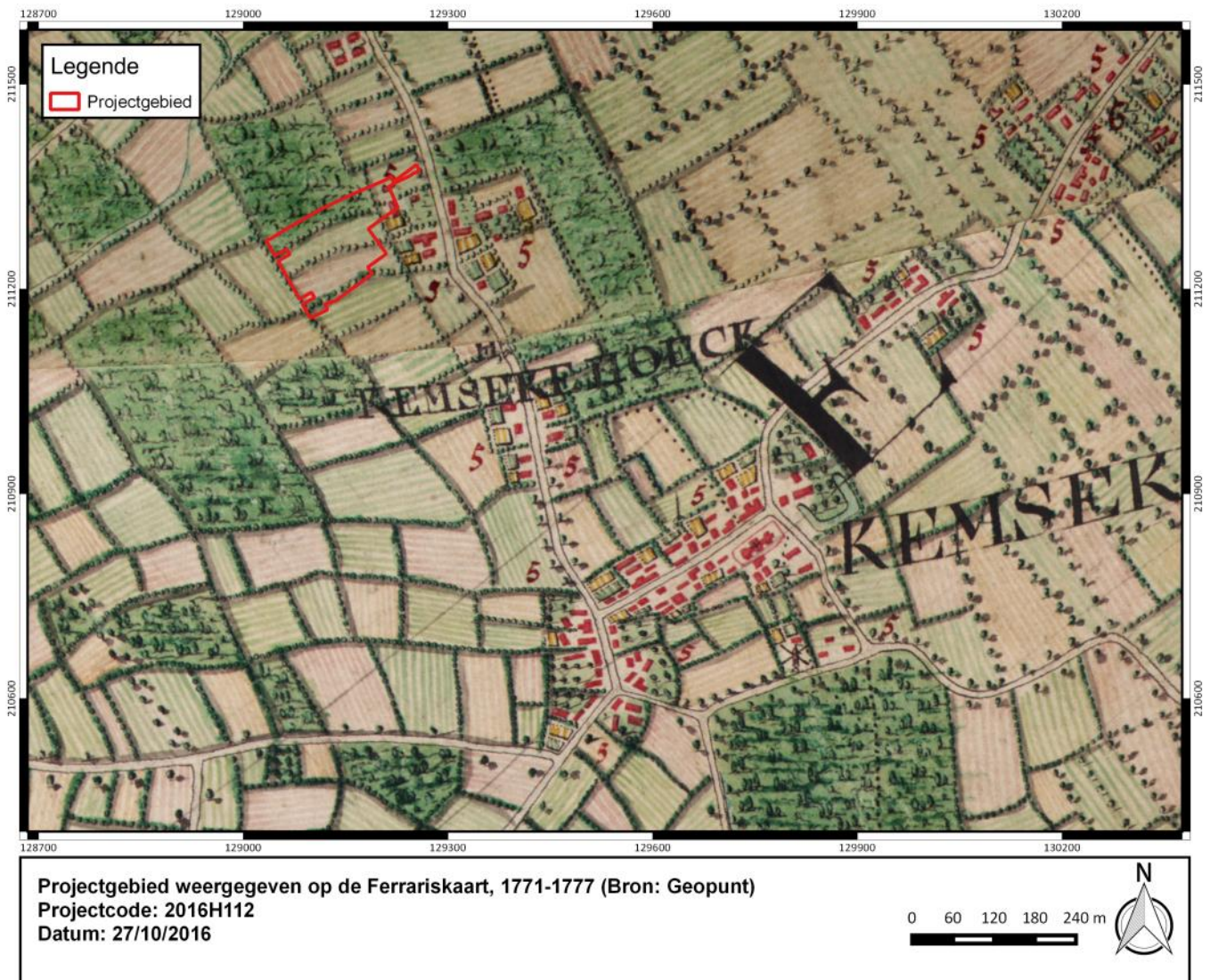
Archeologische vondsten uit de steentijd en de aanwezigheid van circulaire grafstructuren uit de bronstijden wijzen op een zeer vroege bewoning van de regio van Kemzeke. Etymologisch gaat de naam Kemzeke terug op Camasiacum, een Gallo-Romeins toponiem dat verwijst naar de bezittingen van een verder onbekende persoon Camasius. De ligging van de Romeinse heirbaan Brugge-Antwerpen en de vondst van een Gallo-Romeinse waterput wijzen tevens op bewoning in deze periode.

In 1117 richt graaf Diederik van de Elzas te Kemzeke een eigen parochie op los van Waasmunster. Zo kon hij gemakkelijk de kerk bereiken vanuit zijn grafelijke burcht, die zich bevond in de nabijheid van het gehucht de Trompe, ten noorden van de dorpskern. Deze burcht, die vroeger een van de jachthuizen van de graaf was, is thans de Voorhouthoeve.

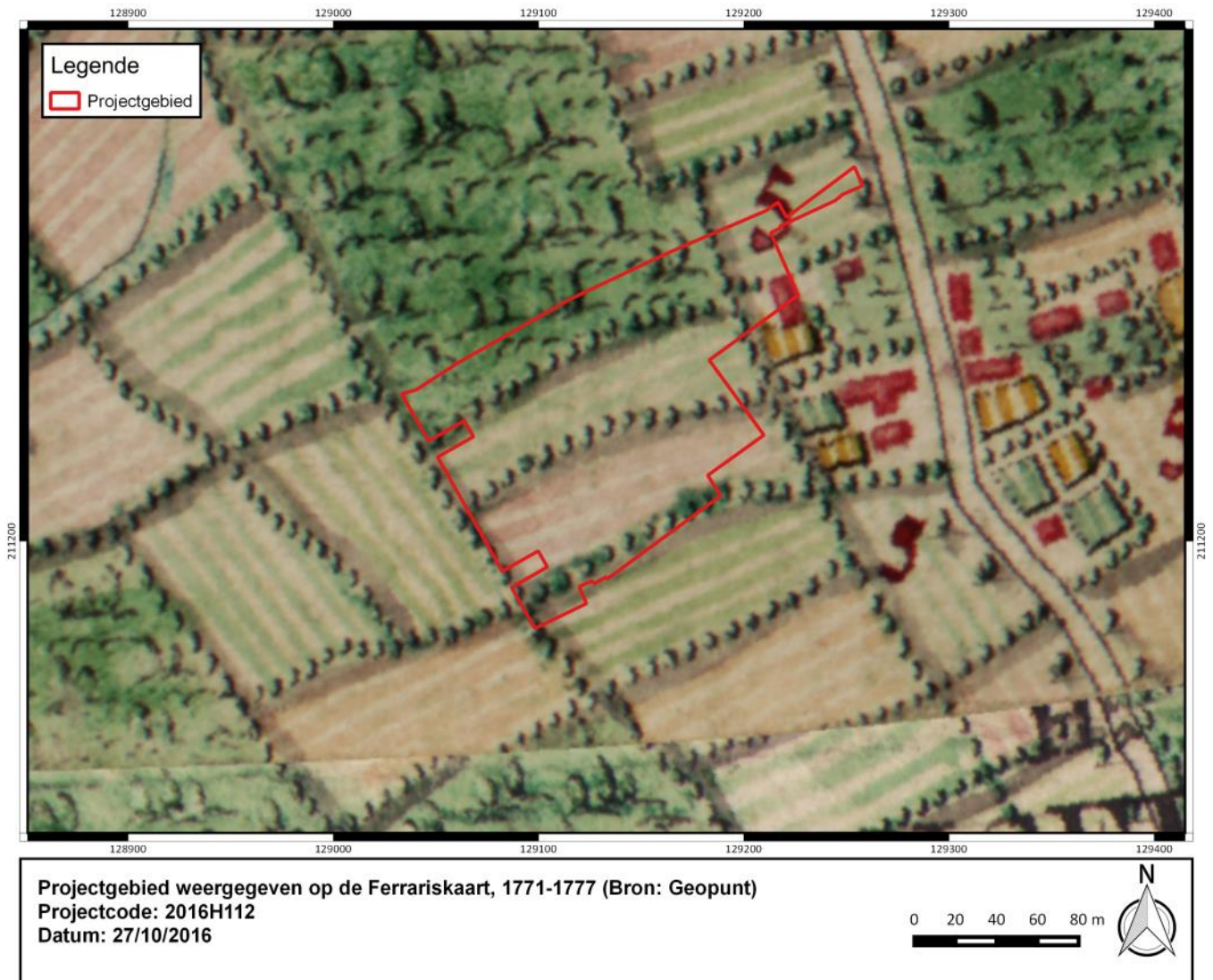
Omstreeks 1315 werd de Stekense Vaart uitgegraven waardoor de Moervaart in verbinding kwam met Stekene en Hulst. Op deze manier konden turf, bakstenen, hout, vlas en andere grondstoffen vervoerd worden tussen Hulst en Gent. Hierdoor werd Stekene een der bloeiendste gemeenten van het Land van Waas. Stekene kreeg door het graven van de vaart een ideale ontsluiting voor de export van zijn gebakken tichels. In de 16de eeuw stonden in Stekene reeds 50 steen-en tichelbakkerijen. Thans is de vaart in onbruik geraakt.²

² Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Kemzeke, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121041> (geraadpleegd op 28 oktober 2016)

1.2.2.1.2 Historische kaarten

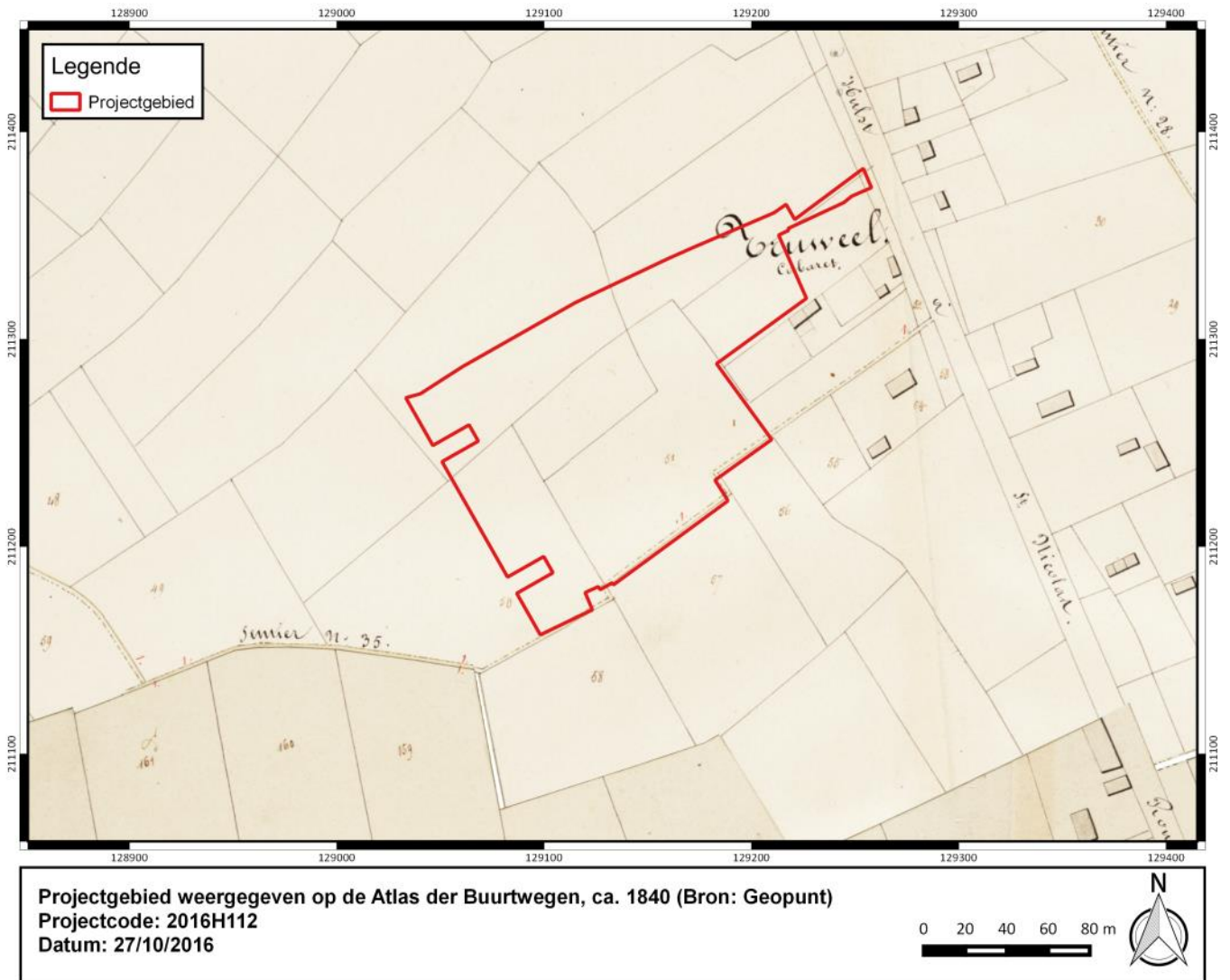

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt)

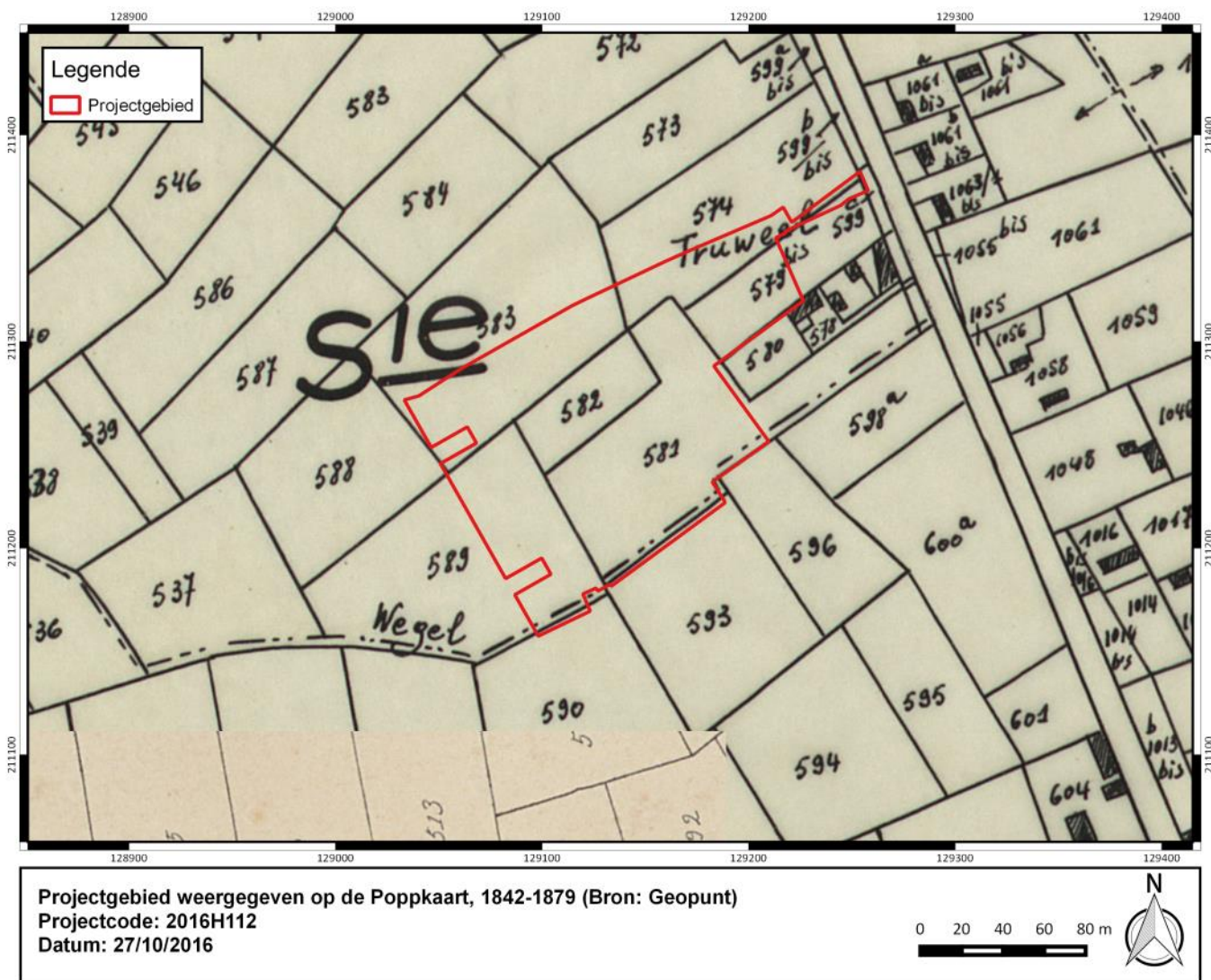
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt)

De Ferrariskaart toont aan dat het projectgebied zich ca. 800 meter ten noorden van de dorpskern van Kemseke situeert. De dorpskern van Kemseke kent reeds een vrij dichte bebouwing. Er is beperkte bebouwing zichtbaar in het oostelijke deel van het projectgebied. Het gaat om een stenen gebouw, geflankeerd door een houten gebouw. De houten bouwstructuur valt buiten het onderzoeksterrein. Het noordelijk deel van de locatie bestaat uit weiland en het overige terrein is landbouwland. Het tracé van de huidige Stationsstraat is reeds duidelijk merkbaar. De bebouwing concentreert zich langs deze weg.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt)

De bebouwing die op de Ferrariskaart was aangeduid, is op de Atlas der Buurtwegen verdwenen. Net ten oosten van de locatie ligt de herberg 'Truweel'. Deze is gelegen aan de huidige Stationsstraat, die op de Atlas der Buurtwegen wordt benoemd als 'Route de Hulst à St. Nicolas'. In het zuidelijk deel van de locatie loopt een weg.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Popp-kaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt)

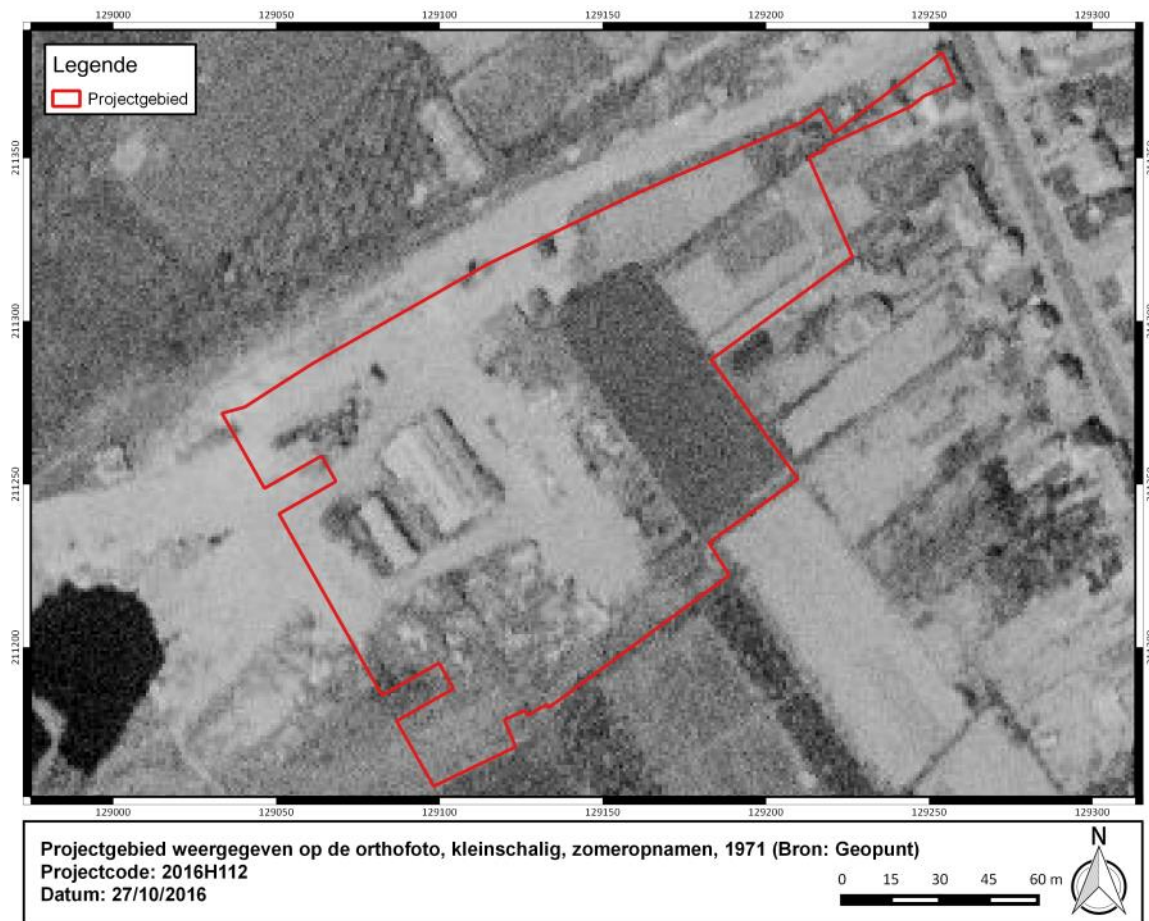
Er is geen bebouwing zichtbaar binnen het projectgebied. In het zuidoosten van de locatie ligt de herberg Truweel. Het tracé van de huidige Stationsstraat is duidelijk zichtbaar. Deze weg wordt op de Poppkaart benoemd als Route de St.Nicolas à Hulst. In het zuidelijk deel van de locatie loopt een wegel.

Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

Bron	Jaartal	Historische Situatie
Kaart van Ferraris	1771-1777	Weiland, landbouwland, beperkte bebouwing in het oosten
Atlas der Buurtwegen	1843-1845	Geen bebouwing
Popp Kadasterkaarten	1842-1879	Geen bebouwing

1.2.2.1.3 Huidige gebruik en verstoringen

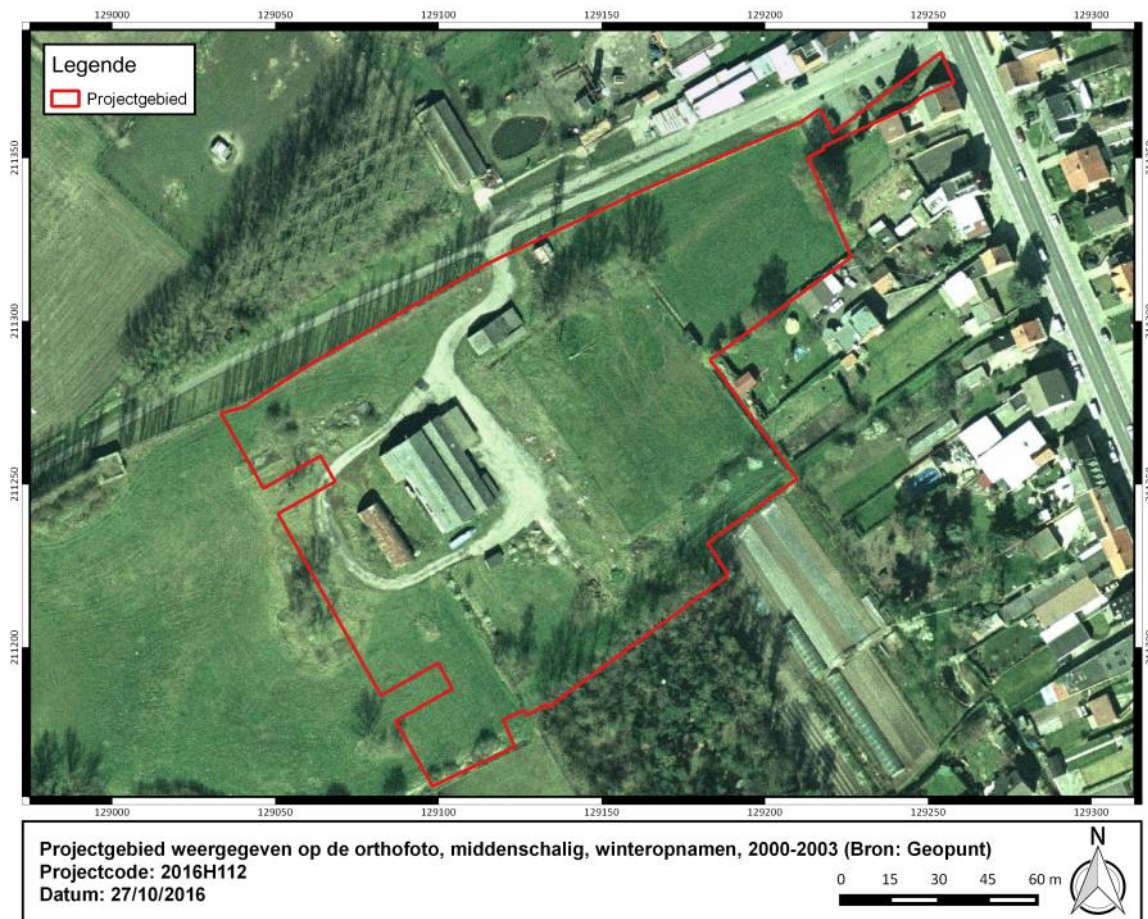
Er is weinig evolutie zichtbaar tussen de orthofoto van 1971 en deze van 2015. Het projectgebied bestaat voor het grootste deel uit grasland. In het westelijk deel situeert zich een rechthoekige bouwstructuur aan de westzijde geflankeerd door een kleinere vorm van bebouwing. Ook centraal in het noorden van de locatie is er een bouwstructuur zichtbaar. Een oprijlaan verbindt het gebouw met Spoorzate. Ten oosten van het hoofdgebouw is er een verharde koer.

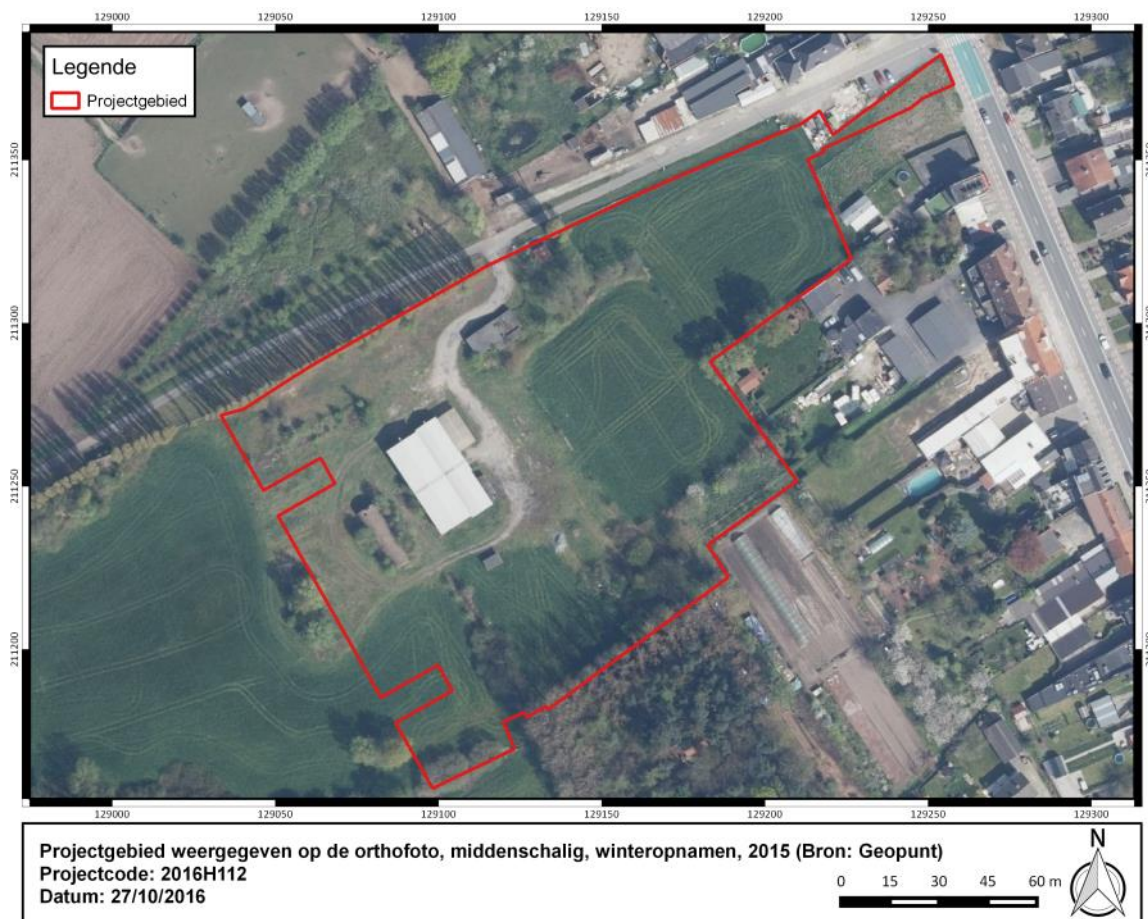
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt)

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt)

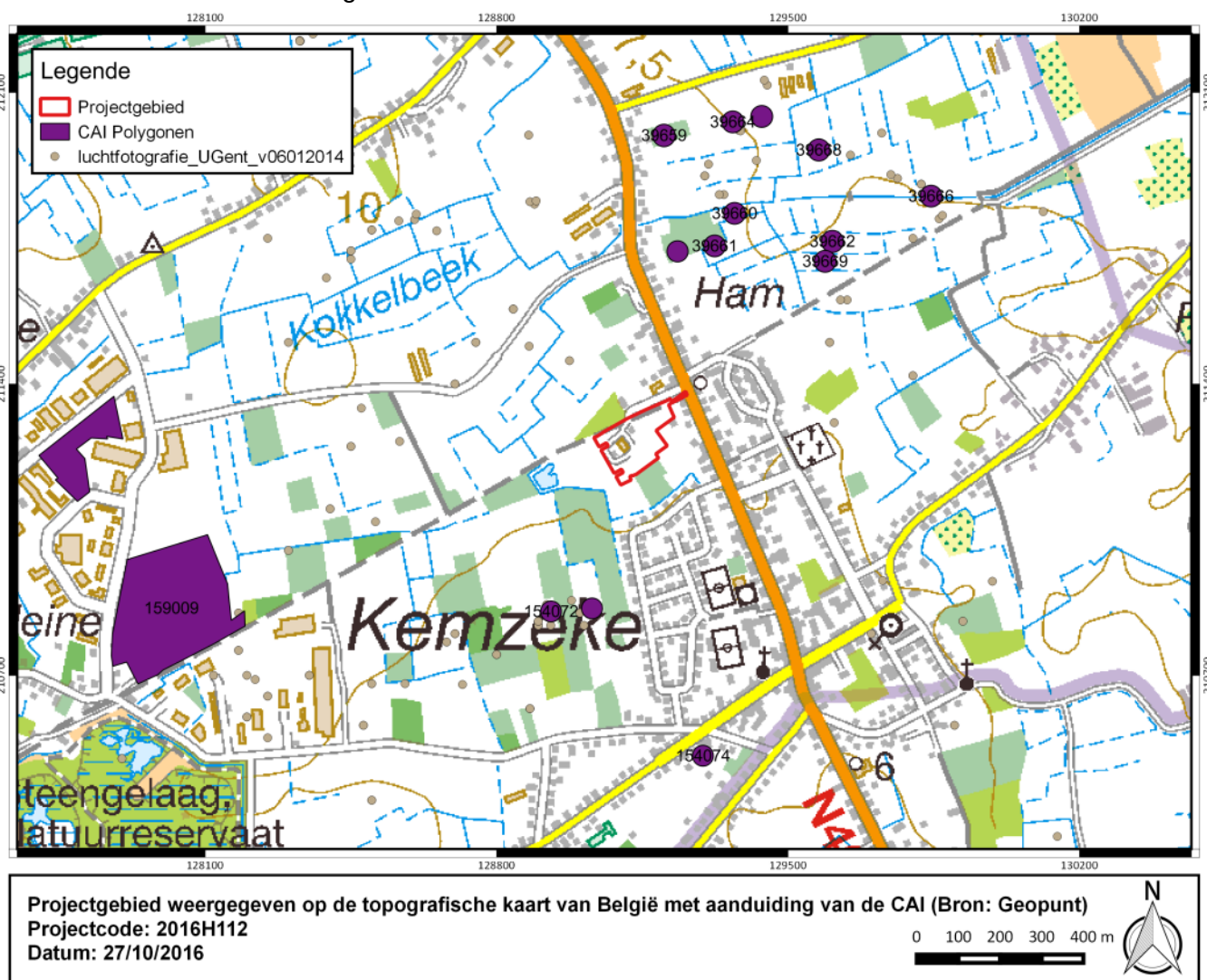
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt)

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt)

1.2.2.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt)

Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI.

CAI nummer	Omschrijving
159009	Mechanische prospectie (2011); NK: 15 meter Late middeleeuwen: enkele greppels Nieuwe tijd: grachtrestanten, waarschijnlijk van bolle akkers Bron: Baetens, I. e.a. 2012, Jaarverslag Archeologische Dienst Waasland 2011
154072	Indicator luchtfotografie (1992); NK: 150 meter Onbepaald: circulaire grafheuvelstructuur Bron: Bourgeois J. e.a. 1999, Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen. III. Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks, nr. 7.
154074	Indicator luchtfotografie (1992) Onbepaald: Circulaire grafheuvelstructuur. Bron: Bourgeois J. e.a. 1999, Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige

CAI nummer	Omschrijving
	structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen. III. Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks, nr. 7.
39659	Veldprospectie (De Meireleir en De Bock); NK: 150 meter Steentijd: een losse vondst Bron: Archief IAP
39664	Veldprospectie (De Meireleir en De Bock); NK: 150 meter Steentijd: een losse vondst Bron: Archief IAP
39658	Veldprospectie (De Meireleir en De Bock); NK: 150 meter Steentijd: een losse vondst Bron: Archief IAP
39668	Veldprospectie (De Meireleir en De Bock); NK: 150 meter Steentijd: een losse vondst Bron: Archief IAP
39666	Veldprospectie (De Meireleir en De Bock); NK: 150 meter Steentijd: een losse vondst Bron: Archief IAP
154073	Indicator luchtfotografie (1992); NK: 150 meter Onbepaald: circulaire grafheuvelstructuur Bron: Bourgeois J. e.a. 1999, Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen. III. Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks, nr. 7.

1.2.2.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België t.a.v. zijn cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal)

In de omgeving van het projectgebied kunnen een aantal bouwkundige erfgoedrelicten onderscheiden worden. Ca. 20 meter van het projectgebied situeert zich een voorpostbunker opgetrokken uit versterkte betonstenen behorende tot de Duitse Hollandstelling. De linie werd opgetrokken in de periode 1916-18 door het Duitse leger daar zij vreesde voor een geallieerde aanval via het neutrale Nederland. De stelling loopt van Knokke tot Beveren en sluit ter hoogte van Vrasene aan bij de eveneens Duitse Stelling Antwerpen, gebouwd in dezelfde periode. De linie werd slechts zeer beperkt en lokaal in een gevechtssituatie gebruikt.

De bunker is een voorbeeld van de vernieuwende constructiewijze met betonsteen zoals gebruikt door de Duitse landmacht. Het is een voorpostbunker die bestaat uit één kamer en een geknikte gang met twee uitgangen weg van het front. De open gevechtsoptelling werd op het dak geplaatst, daarom ook een rondlopende bedding die het hele dak beslaat en via klimijzers te bereiken is. Ook ten zuidwesten kan een voorpostbunker uit diezelfde Hollandstelling gelokaliseerd worden.

1.3 Conclusie en syntheseplan

De opdrachtgever plant de aanleg van een nieuwe verkaveling wooneenheden en bijhorende infrastructuur te Kemzeke, deelgemeente van Stekene. Omwille van de omvang van de ingrepen moet een bekrachtigde archeologienota toegevoegd worden aan de vergunningsaanvraag.

Doel van dit verslag van resultaten is aan de hand van bepaalde parameters nagaan wat het archeologisch potentieel van een plangebied is en wat de impact van de geplande werken is op dit potentieel. In een volgend luik wordt bepaald welke maatregelen moeten genomen worden om op een verantwoorde manier om te gaan met de situatie.

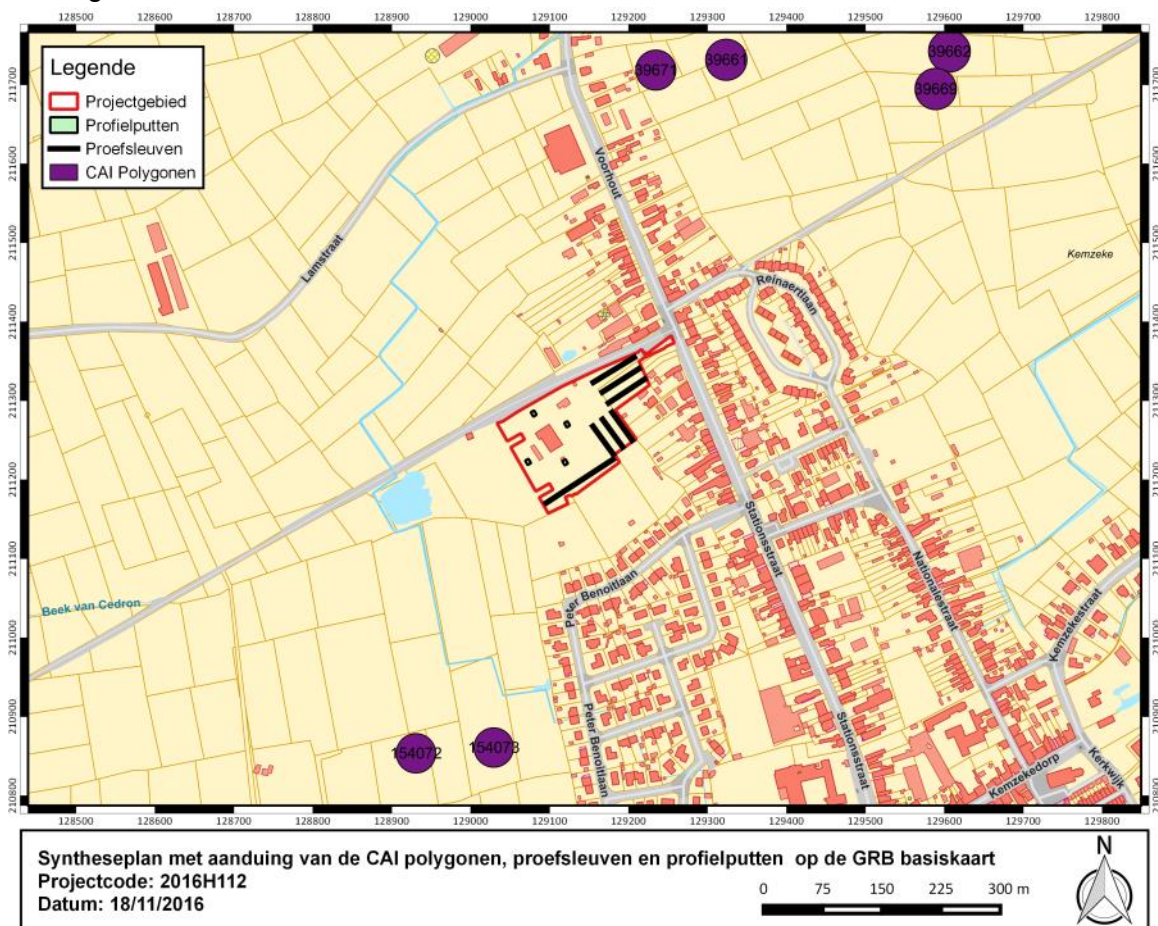
Landschappelijk gezien is het projectgebied gelegen in de zandstreek. De ondergrond bestaat uit eolische afzettingen van het Laat Pleistoceen. Dit impliceert een relatief ondiepe ligging van het archeologisch niveau. De nabije aanwezigheid van een beekdal en de goed gedraineerde en bewerkbare gronden wijzen reeds op een hoog archeologisch potentieel.

De bodemkaart geeft in het westen van het plangebied een vergraven zone weer. Deze valt grotendeels samen met de aanwezige bebouwing.

Historisch en cartografisch onderzoek indiceren een doorlopend ruraal karakter van het plangebied, ook heden heeft een deel van het terrein een agrarische functie, een ander deel wordt ingenomen door enkele loodsen.

De relevante gekende archeologische waarden betreffen enerzijds enkele losse steentijdvondsten op een 300-tal meter ten noordoosten van het projectgebied obv enkele veldkarteringen. Anderzijds is op enkele 100-en meter ten zuiden/zuidwesten 3 circulaire structuren gekend op basis van luchtfotografische prospectie. Deze worden geïnterpreteerd als grafmonumenten uit de bronstijd.

Op basis van deze voorafgaande bureaustudie kan duidelijk een hoge archeologische trefkans afgeleid worden. Verder onderzoek is aangewezen om de eigenlijke impact van de geplande werken te bepalen op eventueel aanwezig ondergronds erfgoed, en hoe deze impact mogelijk gemilderd kan worden. De onderzoeksmethode en bijhorende bepalingen worden uitvoerig besproken in het volgende deel van deze archeologienota.

Figuur 22: Syntheseplan met aanduiding van de CAI polygonen, proefsleuven en profielputten op de GRB basiskaart (bron: Geopunt).

1.3.1 Tekstuele samenvatting t.a.v. gespecialiseerd publiek

In het kader van de geplande aanleg van een verkaveling wooneenheden dient een archeologienota toegevoegd te worden aan de vergunningsaanvraag. Dit bureauonderzoek vormt hierin de eerste stap. Het projectgebied is gelegen in Kemzeke, deelgemeente van Stekene (Oost-Vlaanderen) aan de Stationstraat.

Het bureauonderzoek toont aan het bodemarchief over het gehele terrein bedreigd is. Hierbij moet echter rekening gehouden worden met het feit dat een stuk van de westelijke sector reeds geroerd is volgens de bodemkaart. Deze zone valt echter grotendeels samen met de huidige bebouwing.

Cartografische bronnen wijzen op een ruraal karakter dat tot heden ongewijzigd bleef. Er zijn enkele archeologische waarden gekend in de nabije omgeving die wijzen op een hoge archeologische trefkans. Het landschappelijk kader en de gekende waarden doen dus een hoog archeologisch potentieel vermoeden.

Verder onderzoek, in de vorm van een proefsleuvenonderzoek, is aangewezen om de densiteit van eventueel ondergronds erfgoed te evalueren. Op basis hiervan kan het eventuele vervolg van het onderzoekstraject uitgestippeld worden.

1.3.2 Tekstuele samenvatting t.a.v. niet-gespecialiseerd publiek

Voor de bouw van een nieuw complex wooneenheden en bijhorende infrastructuur te Kemzeke, deelgemeente van Stekene moet een archeologienota opgemaakt worden. In de omgeving zijn enkele bronstijdgrafcirkels en losse vondsten uit de steentijden gekend. De locatie op goed gedraineerde gronden en de strategische landschappelijke ligging maken het terrein zeer interessant voor gemeenschappen in het verleden. Omwille van deze gegevens is het archeologisch potentieel zeer hoog. Daarom moet het terrein aan verder onderzoek onderworpen worden zodat bepaald kan worden of er zich archeologische relictten in de ondergrond bevinden.

Deel 3: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 4: Bijlagen

Projectcode	
Onderwerp	
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	28/10/2016

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27/10/2016

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2015

Plannummer	4
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele landschappenkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27/10/2016

Plannummer	5
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair geologische kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27/10/2016

Plannummer	6
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartaire geologische kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	28/10/2016

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	28/10/2016

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosiekaart / perceel
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	28/10/2016

Plannummer	9
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Digitaal hoogtemodel van Vlaanderen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	28/10/2016

Plannummer	10
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	11
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	28/10/2016

Plannummer	12
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	13
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	14
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Popp-kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	16
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	17
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	18
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	19
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2015

Plannummer	20
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27/10/2016

Plannummer	21
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Cultuurhistoriek
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27/10/2016

Plannummer	22
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Aanduiding CAI, proefsleuven en profielputten
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	18/11/2016